

1.

Čemu se má naučiti nastávající malíř napřed.

Mladý malíř se má napřed naučiti perspektivě podle měr každé věci; pak se má postupně učit u dobrého mistra, aby si osvojil poměry údů; pak se má učit z přírody, aby se ubezpečil a přesvědčil o tom, čemu se naučil; potom se má dívat na

práce rozmanitých mistrů, aby si navykl upotřebiti v praxi naučenou látku a aby přivykl práci.

2.

Jak mají mladíci studovati.

Cvičné práce mladých malířů, kteří chtějí míti úspěch v oboru zpodobování veškerých předmětů v přírodě, se mají týkati kresby, doprovázené tónováním stínů a světel, odpovídajících poloze, v níž takové předměty a postavy jsou.

3.

Jaké pravidlo dáti mladým malířům.

Víme určitě, že zrak postřehne i sebe rychlejší jevy v jediném okamžiku a s jediného stanoviska vidí nekonečně mnoho útvarů, nicméně najednou jasně nerozezná než věc jedinou. Příkladmo: ty, čtenáři, pohleď na tento potišťený papír a hned vidíš, že je plný písmen. Ale v tom okamžiku nerozpoznáš, co to je za písmeny, ani co znamenají; proto ti nezbude, než zabývat se jimi slovo za slovem, řádek za řádkem, chceš-li míti povědomost o obsahu věci. Také, budeš-li chtíti vystoupiti na vrch budovy, bude ti stoupati stupínek za stupínkem, jinak se nahoru nedostaneš. A tak ti pravím, že s přírodou je to také tak v tomhle umění. Chceš-li míti pravou znalost forem věcí, začneš jejich

částmi a nepřikročíš k další části, nežli budeš míti v dobré paměti a než budeš míti zacvičenu tu první. A budeš-li jinak dělati, promarníš čas anebo opravdu značně si protáhneš učňovská léta. A připomínám ti, že se dříve máš naučiti píli a pečlivosti, nežli ukvapené hbitosti a spěšnosti.

4.

Připomenutí mladíku, jenž se chce učit malování.

Jsou mnozí, kteří mají lásku a touhu ke kresbě, ale ne vlohly, a to budiž známým mladým malířům, kteří jsou nepečliví a nikdy nevypracovávají svoje kresby řádně ostiňené.

5.

Rada pro malíře.

Není chvály hoden ten malíř, který dobře maluje jen jedinou věc, jako na př. akt, hlavu, roucho nebo zvířata, krajinu nebo podobné jednotlivosti, protože není projevem velikého nadání, když někdo, věnovav se jediné věci výhradně a stále ji omílaje, dělá tu jedinou věc pořádně.

6.

Jakým způsobem má mladík postupovati při studiu.

V myslí malíře mají se střídati neustále toliké úvahy, kolik je významných podob předmětů, které se před ním naskytují, a u nich se má pozdržeti, zaznamenati je a pro ně si stanoviti pravidla hledě k místu, okolnostem, osvětlení a stínům.

7.

O způsobu učení.

Napřed si osvoj nauku a pak usiluj o cvik, jenž se z ní rodí. Malíř má studovati pravidelně, nemá upouštěti od věci, která mu dobře nejde, a má viděti, jaký je rozdíl mezi údy živoucích bytostí a jejich skloubením.

8.

Upozornění malíři.

Malíř má býti všestranným a osamělým; má pozorovati, co vidá, a má sám s sebou hovořivati, vybíraje nejznamenitější ze všech druhů věcí, kterých vidí, děláje to jako zrcadlo, jež se tolika barvami zbarví, kolik jich je na věci, jež se před ně staví. A bude-li malíř tak činiti, bude se zdáti, že sám je druhou přírodou.

9.

Rada, jak se státi všestranným malířem.

Ten není všestranným, kdo nemiluje stejně veškeré věci, které se v malířství vyskytují; jako když někomu se nelíbí krajiny, má za to, že je snadné zbadati je. Náš Botticelli řekl, že takové studium je zbytečné, protože pouhým hozením houby napažené rozličnými barvami na nějakou zeď se docílí na té zdi skvrn, z nichž se dá vyzorovati krajina. Je pravda, že se dají z nich vyčísti různé nahodilé podoby, když to chceme vynajíti, na př. hlavy různých zvířat, hlavy lidí, bitvy, útesy, moře, mraky, podoby hájů a lesů a jiné věci; a je to tak, jako to bývá se zvukem zvonů, z něhož můžeš vypočítati to, co se ti namane. Ale třebaže by tyto barvitě skvrny podávaly jisté invence, přece jen tě nepoučí, jak zdolati jednotlivosti, a takovýto malíř tvoří nepěkné krajiny.

10.

Kterak má býti malíř všestranným.

Ty, malíři, jenž chceš býti všestranným a chceš vzhověti různým názorům, hled, abys v jednom a tomže svém díle míval jak věci velmi tmavé, tak i lehounce ostíněné a vždy podané tak, aby byly patry příčiny hlubokých stínů i těch něžných.

11.

Rada malíři.

Malíř, jenž pochybovačně nehlobá, málo získá; když jeho dílo je nad úsudek svého tvůrce, má z toho tvůrce málo; když však jeho úsudek je nad dílo, tedy to dílo zdokonaluje do nekonečna, nezabrání-li mu v tom lakomost.

12.

Rada jako jedna z dřívějších.

Malíř si má napřed navyknouti ruku okreslováním prací dobrých mistrů, a když si tomu navykl, pod vedením svého učitele má si navyknouti dobře kreslení plastických věcí podle pravidel, jež tu budou později o kreslení prostorových útvarů uvedena.

13.

Rada, jak načrtávati výjevy a postavy.

Načrtávání výjevů budiž hbité a podání těl a údů nebudiž příliš vypilováno. Jen dávej pozor na polohu údů, které potom pohodlně, budou-li se ti líbiti, můžeš zdokonalovati.

14.

O tom, že se mají opravovati chyby, jež se objeví.

Připomínám ti, malíři, že když sám nebo upozorněním druhých objevíš ve svém díle chyby, že je máš opravit, abys, uveřejniv taková díla, s nimi je nevystavoval. A neospravedlňuj se sám sobě, namlouvaje si, že takovou daremnost napraviš v budoucím díle; vždyť malba nezaniká ve stavu zrodu jako hudba, ale předlouho trvá a čas vydá svědectví o tvé zpozdilosti a nevědomosti. A i když se budeš omlouvati tím, že jsi potřebný a že zápase s nedostatkem, nemáš času na studium, aby ses stal řádným malířem, tedy nedávej vinu jiným, leda sobě, protože studium ctnosti a statečnosti je strava duše a těla. Kolik bylo filosofů, kteří se v bohatství narodili a kteří, aby jim statky nebyly překážkou, je opustili!

15.

O úsudku.

Není věci, která by nás více klamala než náš rozum, když má dáti úsudek o našich dílech vlastních, a platnější i užitečnější ti budou výtky nepřátel, nežli výroky přátel, protože přátelé jsou úplně tožní s tebou a tak tě mohou klamati tvým vlastním úsudkem.

16.

Jak dáti podnět obrazotvornosti.

Neopominu mezi těmito radami podati nový vynález o uvažování, kterýž vynález, jakkoli se zdá nepatrný a skoro směšný, přes to je přeužitečný pro povzbuzování vynalézavé představy, a je tento: Budeš-li se dívati na opelichané a zašpiněné zdi nebo na nestejnorodé kameny, můžeš tam viděti sestavy a podoby různých zemí (map), bitev rozmanitých, hbité pohyby osob, neobvyklé výrazy obličejů, oděvy, a jiných věcí do nekonečna, protože ve změti věcí důmysl se vzhopuje k novým vynalézavostem.

17.

O rozjímání, dřív než ráno vstáváš a než usínáš potmě.

Ještě jsem přišel na to, že je nemálo užitečné, když jsi v temnotě v posteli, zopakovávati si zběžně linie forem předtím studované nebo jiné významné věci subtilní povahy: a na tento způsob se utvrzují věci, jež byly utkvěly v paměti.

18.

Že se má dříve naučiti a navyknouti pečlivosti a pili než hbité zručnosti.

Chceš-li dobře a užitečně studovati, tedy kreslívaje, kresli zvolna a rozlišuj neukvapeně mezi světly, která a kolik jich je nejjasnějších; a tak rozlišuj i mezi stíny, které z nich jsou tmavší nežli jiné, a rozpoznávej, kterak se spolu mísí, jakého jsou druhu, a srovnávej je mezi sebou, pozoruj obrysy, kam směřují, a u čar, která část jich má býti v tu a která v onu stranu a kde mají býti víc nebo méně patrné, jak široké neb tenké, a konečně hleď, aby tvoje stíny byly souvislé bez škrtů a skvrn, tak jako dým; a když si takto budeš vést a když ruka nabude pečlivosti, docílíš brzy zběhlosti, dříve nežli se naděješ.

19.

Jak malíř má rád vyslechnouti úsudek každého.

Jistě nemá odmítnouti malíř, když maluje a kreslí, úsudek kohokoliv, poněvadž víme, že člověk, třebaže malířem není, zná přece jen tvary člověka, ví, je-li hrbatý, má-li velkou nohu nebo ruku, je-li kulhavý, nebo má-li jiné vady. A když víme, že lidé dovedou posuzovati díla přírody, víme, že tím spíše dovedou posouditi i naše chyby.

20.

Že nikdo nemůže mnoho spoléhati v sebe,
nehledí-li na přírodu.

Ten, kdo si domýšlí, že v sobě může uchovati všechny dojmy z přírody, se mýlí, protože naše paměť na to nestačí: proto na každou věc se v přírodě podívej!

21.

O rozmanitosti maleb.

Malíř má hleděti, aby byl všestranný, protože mu na důstojnosti mnoho bude chyběti, bude-li jednu věc dělati dobře, jinou špatně: jako těm, kteří studují jen nahé tělo dobře úměrné a nezabývají se jeho odrůdami a zrudami; protože člověk může býti buď úměrný nebo tlustý, krátký nebo dlouhý, útlý nebo prostřední; a kdo s touto rozmanitostí nepočítá, dělává pak vždy svoje postavy na jedno brdo, což je věc hanlivá.

22.

O všestrannosti.

Je snadno muži dovednému býti všestranným, protože všechna zvířata pozemská mají podobné údy, t. j. svalstvo, nervstvo, kosti a nemění se, leda co do délky nebo tloušťky, jak bude ukázáno v anatomii.

Oproti tomu nepřesvědčím malíře, že by bylo pravidlo pro zvířata vodní, jež mají přemnoho druhů.

23.

O těch výkonných malířích, kteří pracují hbitě bez pečlivosti a bez vědomostí.

Ti, kteří jsou zamilováni do malířské hbitosti bez pečlivosti, ba bez vědomostí, jsou jako lodivodové, kteří se spouštějí na moře s lodí bez kormidla a bussoly, lodivodové nemající jistoty, kam doplují. Vždy má býti malířství výkonné založeno na dobré teorii, pro kterouž perspektiva je vodítkem a branou. A bez teorie nic kloudného se neudělá, a to jak v malířství, tak v žádném jiném tvůrčím povolání nebo řemesle.

24.

Nenapodobujte jiné malíře.

Žádný malíř nemá nikdy napodobovati způsob jiného malíře, protože bude zván vnukem a ne synem přírody; protože spíše máme choditi pro radu k přírodě, když nám věci přirozených dáva hojnost, nežli k mistrům, kteří se z ní učili.

25.

O malování podle přírody (skutečnosti).

Když máš někoho nebo něco kresliti podle přírody, postav se na vzdálenost třikrát větší, než je výška předmětu zobrazovaného a při kreslení a při nasazování i vedení každé čáry sleduj průseky s osou na celém kresleném předmětu.

26.

Pokyn malíři.

Při svém kreslení pamatuj dobře, jak mezi stíny jsou stíny nevystižitelné co do tmavosti a co do podoby, a že toto se dokazuje pravidlem třetím, jež praví, že na površích kulatých těles je tolikero stínů a světel, kolikero je stínů a světel proti nim v okolí.

27.

Jak vysoko má býti světelný zdroj při malování podle modelu.

Světlo pro kreslení podle modelu nebo podle přírody má jíti od severu, aby se neměnilo. A pracuješ-li na jih, měj okna zastřena, aby slunce, po celý den svítící, neměnilo tvoje světlo. Výška světelného zdroje (směr světla) má býti taková, aby předmět vrhal stín tak dlouhý, jako sám je vysoký.

28.

Jaké světlo volit pro kreslení postav.

Každá postava má obdržeti to světlo, ve kterém svoje postavy předpokládáš, t. j., stavíš-li své osoby do krajiny, jsou zatopeny oslnujícím jasem, není-li slunce kryto mraky; a slunce-li svítí na tyto osoby, tu jejich stíny budou velmi tmavé v poměru k částem osvětleným a budou míti tyto stíny okraje určité, a to jak stíny vlastní, tak i vržené; a takovéto stíny se nebudou mnoho hoditi ke světlům, protože s té strany je osvětluje modrost oblohy a svou barvu sděluje té části, na niž hledí; a to se velmi projevuje ve věcech bílých: ta část, co jest osvětlena sluncem, jeví barvu slunce, a to uvidíš neprodleň, když slunce se sklání k západu mezi červánky, t. j., když mraky se barví světlem, jež je ozařuje; kteráž rudost mraků spolu s rudostí slunce dodává červenosti tomu, co jest jejich světlem osvětleno; a ta část těles, která není k nim obrácena, podrží barvu vzduchu; a kdo takové předměty vidí, myslí, že mají dvojí barvu; a tomu se nemůžeš vyhnouti, když maluješ účín, abys neukázal i jeho příčinu, sic jinak tvoje práce bude marná a chybná. A je-li tvoje postava v místnosti ztemnělé a vidíš-li ji zvenčí, tu takováto postava bude míti stíny zmlžené, když jsi ve směru paprsků; a takováto postava bude lepá a bude ke cti svému zpodobiteli, protože bude plastická, se stíny měkkými a vytracenými, a to nejvíce

zmlženými v těch místech, kde vidíš menší temnotu místnosti, protože tam jsou stíny skoro nepostizitelné, a příčina toho bude na patřičném místě sdělena.

29.

O volbě světla, když se mají kreslit plastické předměty skutečné nebo pomyslné.

Příliš tvrdé a patrné vymezení světla a stínu se velmi hanívá a tedy, abys takové nevhodnosti se vyhnul, když budeš dělati tělesa v širém, neuděláš postavy sluncem ozářené, nýbrž budeš předpokládati, že nějaká mlha nebo průsvitné mraky jsou mezi sluncem a předmětem, a pak, poněvadž postava není sluncem přesvícena, nebudou tvrdé meze stínů a světel.

30.

O zpodobování nahoty.

Budeš-li kreslit nahé tělo, hled, abys je vždy kreslil celé, a později dodělej tu část, která se ti líbí, a uveď ji v souvislost s ostatními údy, protože jinak bys nikdy si nenavykl údy spolu dobře spojovati. A nikdy nedělej hlavu obrácenou tam, kam je otočena hrud, a také ne ruku tím směrem, kterým jde noha. A obrací-li se hlava na pravé ramě, udělej části toho ramene nižší než ramene levého. A kres-

líš-li vypjatý hrudník, uspořádej to tak, aby, když hlava je otočena nalevo, části pravé strany byly vyšší než levé.

31.

O kreslení prostorového útvaru skutečného nebo pomyslného.

Kdo kreslí podle modelu, má se tak zařídit, aby oko postavy zpodobované bylo ve stejné úrovni s okem toho, kdo kreslí.

32.

Způsob, jak nakreslit správně pohled na krajinu.

Vezmi sklo veliké asi jako kreslicí papír, a to upevni dobře před svými očima, t. j. mezi očima a věcí, kterou chceš kreslit, a pak si sedni na $\frac{2}{3}$ lokte před tímto sklem a upni hlavu nějakým zařízením tak, aby se nemohla nikterak pohnouti. Pak zavři i zakryj jedno oko a potom štetcem nebo tužkou vyznač na skle, co se tam jeví z prostoru, a pak to okopíruj a přenes na dobrý papír, vymaluj to, libo-li ti, děláje tak dobře vzdušnou perspektivu.

33.

Jak se mají zobrazovati krajiny.

Krajiny se mají zobrazovati tak, aby stromy byly na půl osvětleny a na půl ostíněny. Je však lepší malovati je, když je slunce za mrakem, protože pak stromy se osvětlují nebeským světlem celkovým (rozptýleným) a celkovým stínem zemským a jsou pak temnější v těch částech, jež se zemi přibližují.

34.

Jak pracovati při svíčke.

Při takovémto nočním světle vlož (zarámované) plátno nebo průsvitný papír nebo (aby se nemusil promašťovati) list tenkého papíru kancelářského mezi model a světlo a uvidíš svoje stíny měkké.

35.

Jak zobraziti obličej a dáti mu půvabné stíny a světla.

Nejpůvabnějšího stínu a světla se docílí na obličejích těch, kteří sedí v nějakých stinných místnostech, takže oči hledícího vidí ostíněnou část obličej je jakoby ztemnělou stínem místnosti a vidí na osvětlené části obličej je zároveň světlo, které mu dodává jas vzduchu. A tímto vzájemným doplňováním stínů a světel obdrží tvář velikou plastičnost

a v části osvětlené stíny skoro nepostižitelné: a takovýmto zpodobováním a doplňováním světla a stínů obličej velmi získává na kráse.

36.

O světle, při němž se dobře maluje tělová barva obličejů a nahých postav.

Takováto místnost má býti nekrytá, se stěnami masové barvy; v létě se dělají podobizny, když mraky slunce kryjí. Anebo uděláš jižní stěny tak vysoké, aby sluneční paprsky nedopadaly na stěny severní, aby, od nich odražený, nekazily stíny.

37.

Jak tvořiti postavy pro výjevy.

Na stěně, kterou má vyplniti malíř výjevem, bude míti vždy na zřeteli onu úroveň, ve které chce umístiti svoje postavy, a to již při kreslení podle modelu k tomu účelu; a bude voliti stanovisko oka o to nižší pod kreslenou věcí, oč bude jeho obraz nad okem pozorovatele, jinak jeho práce by byla hodna pokárání.

38.

Jak kresliti nahotu podle modelu a i jiné.

Hleď mívat po ruce olovnicí, abys viděl dotyky a průseky věcí (linií).